

A leányközépiskolák reformja.

Írta: Glücklich Vilma.

II. József fészkelődik sírjában; fejedelmi előjognak tartott abszolutizmusát kisajátította a magyar közoktatásügy diktátora, anélkül, hogy nagyon ambicionálna azt az epitheton ornanst, amely II. József abszolutizmusát minden megemlézése alkalmával kíséri.

Nem akarunk igazságtalanok lenni sem II. József, sem dr. Jankovich Béla abszolutizmusával szemben: tett az egyik, tehet a másik hasznos intézkedéseket; de hisz azokat fölösleges oktroyálni, különösen a XX. században. Viszont intő példa a II. Józsefé, aki jó szándékainak meghiúsulását, az erőszakos népboldogítás keltette elégedetlenséget látva, egy tollvonással mindent visszavont; holott nagy lépéssel vitte volna előbbre az országot, ha meg nem feledkezik az alkotmányos kellekről.

Rendkívüli időket élünk; gondolnunk sem szabad már arra, hogy néhány év előtt a nép igazi szabadsága felé vezető mesgyén véltünk haladni, ha lassan is, de folyton előre. El kell viselnünk a leányiskolák reformjánál sokkal súlyosabb és sérelmesebb parancsok végrehajtását is. Keressük hát objective: mennriben hasznos, mennyiben káros a rendelet?

Hálásak lehetünk azért, hogy a komoly leányközépiskolák száma kétségtelenül növekedni fog, mert a »felső lányiskola«, ez a mai viszonyok közt minden létjogosultságot nélkülöző fényűzési cikk, amelyre a felvilágosult abszolutizmus könyörtelenül kimondta volna a deletur-t, egymagában nem állhat fenn. De hogy miért lehet egy-egy helyen csak gimnázium, máshol csak felső kereskedelmi iskola? miért kell egyik helyen a lateiner-gyámoltalansággal terhelt leánynak az üzleti élet agyafúrtságai közé vetnie magát, másutt pedig az iparos és kereskedő életrealitásáival átítatott csemetének a klasszikus tanulmányok útvesztőiben tévelyegni tisztán helyi okokból? ezt gyöngye alattvalói értelemmel ugyancsak bajos megértenünk.

Örvendetes, hogy a latin nyelv tanítását az V. osztályban kezdik és általában lehetővé teszi az új rendelet, hogy a leányok tanulmányaik irányáról csak 14 éves korukban határozzanak. Ideje volna, hogy ezt a lehetőséget a fiúk számára is biztosítsák. De miért kellett akkor az alsó 4 osztály tanítási anyagának legelvontabb részét, a számtant, annyira túlterhelni az algebra elemeivel, hogy a 12 éves gyermeknek már egyenletek megoldásával, a 13 évesnek egyenletrendszerrel, gyökvonással, az irracionális szám fogalmával kell tisztába jönnie? Jól tudjuk, hogy egy Mendlik Ferenc vagy Beke Manó vezetése mellett ez szinte játszva érhető el; de ilyen vezetők a tanítók közül is csupán a szerencséseeknek jutnak (különösen mivel a polgári iskolákra vonatkozó törvényjavaslat szerint a középiskolák alsó tagozatának tanterve lesz azokra is irányadó). Nem lett volna-e célszerűbb az algebrát is, mint a latin nyelvet, a felső osztályokban intenzívebben művelni és helyette a kevesebb logikai funkciót, inkább befogadóképességet feltételező németnyelvi és történelmi anyag nagyobb részét dolgozni fel az alsóbb osztályokban? Ez a beosztás kettős célt szolgálna: kerekébb egészé tenné az alsó tagozat egész anyagát és a gyermek fejlődésének hosszabb korszakára terjesztené ki a gyakorlati életben szükséges számítások elsajátítását. Megkönnyítené egyúttal — a miniszter kifejezett intenciójának

megfelelően — a polgári iskolák növendékeinek továbbtanulását és egy valóban egységes alsó tagozat kialakulását.

Csak ebben az esetben enyhítené ez a rendelet valamelyest azt a súlyos csapást, amely a képviselőház előtt fekvő törvényjavaslat elfogadása esetén a polgári iskolákat fenyegeti.

Örvendetes a 2. legelső osztályban a 3. testgyakorlási óra, amelyet remélhetőleg a fiuknál is meghonosítanak; ellenben baj, hogy az egész alsó tagozatban heti 2. kézimunkaóra veszi el a leánygyermek idejét, károsítja egészségüket. Ami a »női« kézimunka terén gyakorlatilag mindenki számára szükséges, azt kitűnően megtanulhatják még a fiúnövendékek is a népiskolában, ha egy felvilágosult abszolutizmus diktálta rendelet kiküszöböli onnan a keserves kinnal készülő harisnyákat és más olyan dolgokat, amelyeket ma már a gyáripar gyorsabban és olcsóbban állít elő; helyette pedig azoknak a technikai elemeknek elsajátítását követeli, amelyek a legszükségesebb apró javításokra, kiegészítésekre képesítenek mindenkit. A »női« kézimunkánál százszorta szükségesebb volna a középiskolában a slöjd, amely az ügyességnek ezt a minimális mértékét nem a ruházati, hanem a környezetünkben levő egyéb tárgyakkal szemben adja meg; azonfelül pedig hathatósan támogatja a mértani, természettani és más reáltárgyak terén szerzett ismereteket.

A felső tagozatnak az a része, amely a felső, kereskedelmi iskolát helyettesíteni hivatott, a fiúk felső kereskedelmi iskoláival szemben a következő eltéréseket mutatja:

a) több az óraszám
vallásból minden osztályban heti 1, természetből az alsó osztályban heti 1 órával. A gyorsírás az alsó, a testgyakorlás az „alsó és középső osztályban kötelező (amott fakultatív). Új tárgyak: egészségügy a középső, növény- és állattan az alsó és középső osztályban. Ezek anyagát sokkal célszerűbb volna az alsó tagozatban feldolgozni.

b) kevesebb az óraszám
német nyelv és levelezésből az alsó osztályban heti 1,
kereskedelmi számtanból az alsó osztályban heti 1,1
könyvvitel és irodai munkából heti 1, a középső- I
ben szintén heti 1,
közgazdasági ismereteiből a középső osztályban 1
heti 1,
jogi ismeretekből a középső osztályban heti 1,
vegytan és áruismeretből az első osztályban heti 2
órával. Tehát éppen a szakmájuk szempontjából legfontosabb tárgyakkal foglalkoznak a leánynövendékek kevesebbet, mint fiú-kollégáik. Kívánhatjuk-e ilyen körülmények között, hogy egyenlő értékű munkára váljanak képesekké?

Miféle pszichofizikai mérések alapján állapították meg a miniszter úr és tanácsadói, hogy ebben az adagolásban is elég a leánynövendéknek a szakbeli ismeret? Vállal-1 ják-e a felelősséget a kereskedelemmel és iparral szemben, amikor silányabb képzettségű munkaerőket szabadítanak rájuk? Vállalják-e a felelősséget a leányokkal szemben, akiknek jövő boldogulását eleve megnehezítik, akiket mostohán látnak el éppen avval a tudással, amely haladásuk legfőbb eszköze? Vagy a vallástani anyagnak juttatott plus fogja véleményük szerint pótolni a levelezési, kereskedelmi számtani, könyvviteli, közgazdasági és jogi minusok-at? Ezt még a leghívőbb lelkek is nehezen fogják elhinni.

A mi a tervezetben jó, az hadd váljék javára a fiuknak is! Ami célszerűtlen, avval ne nyomorítsák meg a leányokat! Alkossák meg az egységes, fiuk és lányok számára közös, a gyakorlati élet munkájára minden felserdülőt egyenlően képesítő középiskolát; bajtársak legyenek fiuk és leányok már tanulásuk idején, értékeljék egymást emberi szempontok alapján és ne lássanak egymásban sem titokzatosan izgató lényeket, sem helyzetüket rontó illoyális versenytársakat. Mérjék össze szellemi erejüket már annak fejlődése folyamán. Ne féltsük »férfias« és »nőies« jellegüket az egyenlő munkaanyag feldolgozásától; éppen abban fog nyilvánulni természetes különbözőségük, hogy ugyanazt az anyagot nem ugyanúgy fogják és dolgozzák fel. Vájjon miért kellene a priori megszabni, ~ amit nem is lehet, — hogy azonos reakciót milyen anyag vált ki különböző szubjektumokból?

Ami pedig az »erkölcsik« aggodalmakat illeti: számos vidéki gimnázium liberális igazgatói és fentartói lehetővé tették annak bebizonyítását, hogy sokkal egészségesebb viszony fejlődik az együtt dolgozó fiuk és leányok közt, mint ha csak az utcán, a tánciskolában, a korcsolyapályán találkoznak. Ezeknek a kísérleteknek talán mégis nagyobb a bizonyító erejük, mint az elméleti skrupulusok örökös gátló hatásának jogosultsága.

Ha már abszolutizmus, felvilágosult legyen!